Werkprogramma 2024-2026
van de Speciaal Regeringsvertegenwoordiger
Circulaire Economie

Versie

Datum	25 november 2024
Status	Dynamisch document

Inhoudsopgave

1 Inleiding Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1 Inleiding 3
1.1 Aanstelling Speciaal Regeringsvertegenwoordiger Circulaire Economie 3

2 Missie, visie en strategie 4
2.1 Missie 4
2.2 Visie 4
2.3 Strategie 5
2.4 Rolinvulling 5

3 Lijn 1: Forceren van inhoudelijke doorbraken 6
3.1 Focusdossiers met extra betrokkenheid SRCE 6
3.2 Inzet SRCE 6

4 Lijn 2: Concretiseren van de CE-doelen voor 2030 en bijdragen aan de doorontwikkeling van de governance 7
4.1 Concretisering van de doelen voor 2030 met sectoren 7
4.2 Een verbeterde governance voor meer doorzettingsmacht 7
4.3 Inzet SRCE 7

5 Lijn 3: Mobiliseren van circulaire inkoopkracht van overheden 8
5.1 Circulaire inkoopkracht 8
5.2 Inzet SRCE 8

6 Lijn 4: Bijdragen aan en uitdragen van een vernieuwd narratief 9
6.1 Circulaire economie in woord en beeld 9
6.2 Inzet SRCE 9

7 Lijn 5: Aansluiten bij CE-ontwikkelingen in Europa 10
7.1 Nederland als koploper CE 10
7.2 Inzet SRCE 10

8 Organisatie en ondersteuning 11
8.1 Organisatie rond SRCE 11
8.2 Ondersteuning SRCE 11
8.3 Budget 11
BIJLAGE | Longlist van mogelijke focusdossiers 12

1 Inleiding

1.1 Aanstelling Speciaal Regeringsvertegenwoordiger Circulaire Economie

De transitie naar een circulaire economie vraagt om een versnelling. Daarbij is iedereen nodig: overheden, bedrijven, (maatschappelijke) organisaties en inwoners van Nederland. Bij een circulaire samenleving, waarin we in welvaart en welzijn toekomstbestendig willen wonen, werken en denken, hoort een circulaire economie. In het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030[1] (NPCE) is een CE-vertegenwoordiger aangekondigd om nog beter de brug te slaan tussen partijen en zo de transitie te versnellen.

Op 1 juli 2024 is Steven van Eijck met die taak als Speciaal Regeringsvertegen-woordiger Circulaire Economie (SRCE) gestart. Hij zal tot in ieder geval 2026 die rol vervullen.

Dr. S.R.A. (Steven) van Eijck

De SRCE vertegenwoordigt de rijksoverheid. Hij spant zich in voor het realiseren van de ambities uit het Nationaal Programma Circulaire Economie.
Direct na zijn aantreden heeft de SRCE ruim 100 'ketenbrede' (kennismakings)gesprekken gevoerd in verschillende hoeken van het maatschappelijk veld: met CEO's van bedrijven, voorzitters van brancheverenigingen, provinciale en gemeentelijke bestuurders, startende ondernemers, NGO's, ambtenaren. Bevlogenen èn criticasters.

Dit werkplan bevat de contouren voor zijn inzet voor de transitie naar een circulaire economie. De SRCE wordt in zijn werk ondersteund door de directie Duurzame Leefomgeving en Circulaire Economie van het ministerie van IenW.

[1] "Tot slot wordt nog gezocht naar een CE-vertegenwoordiger gericht op het bedrijfsleven, die kan helpen nog beter de brug te slaan tussen bedrijfsleven en overheid om zo de transitie te versnellen.", Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, p.157.

2 Missie, visie en strategie

2.1 Missie

De missie van de speciaal regeringsvertegenwoordiger is het: *aanjagen van de transitie naar een circulaire economie en samenleving.*

In de Staatscourant van 4 juni 2024 is het aanstellingsbesluit van de SRCE opgenomen. Daarin worden zijn taken als volgt omschreven:

a) Binnen de kaders van het Nationaal Programma Circulaire Economie bijdragen aan het optimaal realiseren van een circulaire economie door op nationaal en Europees niveau als liaison te opereren tussen bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties en rijksoverheid;
b) Gevraagd en ongevraagd signalen en adviezen uitbrengen aan de coördinerend bewindspersoon voor circulaire economie en betrokken bewindspersonen over de voortgang van de uitvoering.

Dit werkprogramma geeft verdere invulling aan deze taken.

2.2 Visie

Het aanjagen van de circulaire economie gaat het best met een aansprekend verhaal over het wat en waarom van een circulaire economie.
De circulaire economie is een toekomstbestendige economie die bij een samenleving hoort waarin we in brede welvaart met elkaar leven, wonen en werken, en voor elkaar zorgen. We gaan slim om met onze grondstoffen en producten. Er wordt nauwelijks meer iets verspild, we blijven *ge*bruiken zonder te *ver*bruiken. Daarvoor is iedereen nodig: overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers.
De rijksoverheid kan met circulaire-economiebeleid aan vier 'knoppen' draaien om ons grondstoffengebruik meer circulair te maken: 1) vermindering van grondstoffengebruik, 2) substitutie van grondstoffen, 3) levensduurverlenging van producten en onderdelen, 4) hoogwaardige verwerking.
Voor een circulaire economie zijn ambitie, heldere regels, circulair ondernemerschap en een omslag in het denken en doen nodig. Door normerende, beprijzende en stimulerende maatregelen gecombineerd in te zetten, zorgen we voor een duidelijke stip op de horizon, een gelijk speelveld en de omslag die nodig is. Als het peloton kan aanhaken bij de koplopers kunnen we versnelling maken en voor circulaire ondernemers opschaling realiseren: van schattig naar schaal!
Om impact te kunnen maken in een grote transitie zijn voldoende beschikbare financiële middelen onontbeerlijk. Momenteel wordt bij IenW gewerkt aan een actualisatie van het NPCE. Het NPCE 2025-2030 verschijnt in september 2025 en brengt in kaart wat nodig is voor het realiseren van de doelstellingen. Daarbij ziet het vooruit op de Miljoenennota 2026 en de mogelijke gevolgen van een beperking van middelen. Om de doelstellingen in veranderende omstandigheden te behalen móeten partijen gezamenlijk nagaan waar zij elkaar kunnen helpen, waarin zij kunnen samenwerken en wat ècht werkt.

2.3 Strategie

Kernpunten van de strategie zijn ook al in de formele opdracht van de SRCE opgenomen, namelijk, gericht op het versnellen van de transitie met doorzettingsmacht:

a) het verbinden van overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties
b) gevraagd en ongevraagd adviseren van de regering

Op basis van eerste gesprekken met IenW en *deep dives* op beleidsonderwerpen zijn de contouren van het werkprogramma gevormd. Deze richt zich op vijf lijnen:

1. Forceren van inhoudelijke **doorbraken** op nog te bepalen dossiers (doorlopend)

2. **Concretiseren van de doelen voor CE in 2030** met sectoren en bijdragen aan de doorontwikkeling van de **governance** (najaar 2024/begin 2025)

3. Mobiliseren van **circulaire inkoopkracht door overheden** (najaar 2024-2025)

4. Bijdragen aan (najaar 2024) en uitdragen van (doorlopend) het (vernieuwde) **narratief** rond een circulaire economie

5. Aansluiten bij **EU-ontwikkelingen** rond circulaire economie (doorlopend)

In zijn opdracht vertegenwoordigt de SRCE de regering en draagt hij haar circulaire-economiebeleid uit. Tegelijkertijd moet de SRCE in zijn werk kritisch kunnen zijn op wat in de praktijk niet werkt binnen het huidige beleid en aangeven wat er aanvullend nodig is. Hij kan daar de departementen op aanspreken en hen aanjagen.

Op bovengenoemde prioriteiten kan de SRCE adviezen uitbrengen aan het kabinet of departementen. Die adviezen kunnen voorstellen bevatten voor processtappen of inhoudelijke maatregelen.
De SRCE haalt signalen op vanuit de buitenwereld en, andersom, spreekt met de buitenwereld over (beleids)ontwikkelingen. Bij alle vijf bovenstaande lijnen is begrip en draagvlak bij stakeholders een randvoorwaarde. De SRCE geeft dit vorm in samenwerking met de betrokken departementen.

2.4 Rolinvulling

De SRCE krijgt handelingsruimte om als 'liaison' te opereren tussen bedrijfsleven en overheid. Die ruimte neemt hij in overleg met de coördinerend bewindspersoon voor circulaire economie.
De circulaire economie is in algemene zin geen maatschappelijk controversieel thema. Een gezamenlijke oproep om vol in te zetten op CE door VNO-NCW in samenwerking met Stichting Natuur en Milieu is daar een voorbeeld van[2].
Toch blijft er altijd een spanning. In een transitie naar een circulaire economie spelen soms belangenconflicten. De SRCE wil zaken in beweging brengen, partijen aanjagen en aanspreken, hen enthousiasmeren door allianties te smeden, problemen op te lossen en successen te benoemen.

[2] Pamflet CE voor een sterk Nederland https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/circulaire_economie_def.pdf

3 Lijn 1: Forceren van inhoudelijke doorbraken

3.1 Focusdossiers met extra betrokkenheid SRCE

Het NPCE bevat een breed scala aan onderwerpen waar de inzet van de SRCE kan bijdragen aan een extra versnelling of een snellere doorbraak. Het kan gaan om wet- en regelgeving, monitoring, handhaving en toezicht, een UPV, productpaspoorten of stimuleringsinstrumenten. Hij zal zijn inzet richten op wat er vanuit de betrokken departementen nodig is om bedrijven, medeoverheden en maatschappelijke organisaties de volgende stap te laten zetten, en andersom. Hij zal zich ook inzetten om een grotere marktvraag te creëren. Denk aan meer vergroening van het belastingstelsel, fiscale maatregelen en zaken die raken aan de consumentenwetgeving. Het gaat om grotere interventies waarvoor vooraf een gezamenlijk gewenst resultaat wordt geformuleerd.

De inzet zal gefaseerd plaatsvinden. Telkens zal met DLCE (verantwoordelijke directie NPCE) en driemaandelijks in de interdepartementale stuurgroep van dg's, de voortgang en vooruitblik op een klein aantal wisselende dossiers besproken en vastgesteld worden. Daarbij wordt gekeken naar quick wins en een spreiding over alle fasen van een keten. De inzet kan binnen sectoren of op dwarsdoorsnijdende thema's liggen. Ook zullen er dossiers zijn waarop de SRCE in zijn functie zich niet zal richten om belangenverstrengeling tussen functies te voorkomen, te weten de UPV's rond elektrische en elektronische apparaten en verpakkingen en AVV-aanvragen.

3.2 Inzet SRCE

De SRCE zal zich richten op interventies in in de tijd wisselende dossiers. Die focusdossiers kunnen liggen binnen sectoren of op dwarsdoorsnijdende thema's. Als eerste zal hij zich richten op het forceren van een doorbraak op praktijkdilemma's rond bodemasverwerking. Hij zal daarvoor de hele keten aan tafel brengen.

Andere focusdossiers waarop hij zijn inzet zal richten worden werkende weg bepaald. In de bijlage is een longlist van mogelijke focusdossiers opgenomen. Bij het honoreren van verzoeken voor gesprekken en bezoeken zal hij dezelfde accenten leggen.

De SRCE heeft regulier overleg met de Speciaal Vertegenwoordiger Grondstoffenstrategie, Allard Castelein, om de samenwerking op te zoeken.

4 Lijn 2: Concretiseren van de CE-doelen voor 2030 en bijdragen aan de doorontwikkeling van de governance

4.1 Concretisering van de doelen voor 2030 met sectoren

In de vele gesprekken die de SRCE met partijen en personen in zijn introductieperiode heeft gevoerd, ziet hij begrip bij partijen dat er op dit moment vrijwel geen overheidsmiddelen voorhanden zijn. Hij ziet dat men ook de noodzaak van de transitie naar een circulaire economie ervaart en bereid is aan te sluiten bij de doelen voor de circulaire economie in 2030, zoals opgenomen in het Nationaal Programma Circulaire Economie.

4.2 Een verbeterde governance voor meer doorzettingsmacht

Voor echte doorbraken heb je de juiste partijen met mandaat om tafel nodig vanuit de hele keten.[3] In de doorontwikkeling van de governance zal daarom de stap gemaakt worden naar overlegtafels waarin de hele keten (van grondstoffenleverancier, producent tot inzamelaar en recycler) is vertegenwoordigd en met mandaat spreekt.
De kansen en knelpunten die de circulariteitsdoelen en bijbehorende effectdoelen bieden of belemmeren komen daar ter tafel. Zo betrekken we het peloton in plaats van louter de koplopers. Hierover vindt overleg met de verschillende betrokken partijen plaats.

Er moet nog een structuur uitgewerkt worden, mogelijk naar voorbeeld van de 'klimaattafels'.
Medeoverheden moeten een duidelijkere plek hebben in de governance, zeker waar het hun primaire bevoegdheid raakt (bijvoorbeeld ruimtelijke gevolgen van CE-beleid).

4.3 Inzet SRCE

De SRCE brengt advies uit aan het kabinet over de aanpak om samen met de sectoren concrete haalbare, realistische doelen nader in te vullen. Doelen waaraan de sectoren zelf zich kunnen en willen committeren

De inzet van de SRCE bij de doorontwikkeling van de governance mag niet los komen te staan van bovenstaande ontwikkeling. De SRCE heeft een dienende rol SRCE door de structuur heen, en wil dynamiek organiseren.
De nieuwe governance moet een basis bieden voor het goede gesprek met relevante stakeholders. Het is belangrijk dat er in de fase van doorontwikkeling van de governance voor hen een duidelijk aanspreekpunt is.

[3] Ook ingebracht door VNO en Natuur en Milieu

5 Lijn 3: Mobiliseren van circulaire inkoopkracht van overheden

5.1 Circulaire inkoopkracht

De gezamenlijke overheden hebben een belangrijke rol als inkoper. Via het instrument van maatschappelijk verantwoord inkopen en opdrachtgeven (MVOI) kan de overheid een grote vraag creëren. Dat kan een enorme *boost* geven aan ondernemers die goede, toekomstbestendige producten in de markt willen zetten. De gezamenlijke inkoopkracht van de overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) is namelijk zo'n €80 miljard per jaar.

5.2 Inzet SRCE

De SRCE wil overheden aanspreken op hun verantwoordelijkheid om circulair in te kopen. Dat doet hij via gesprekken met rijk en regio.

6 Lijn 4: Bijdragen aan en uitdragen van een vernieuwd narratief

6.1 Circulaire economie in woord en beeld

Circulaire economie als begrip op een aansprekende manier onder de mensen brengen, van inwoner van Nederland tot professional. Met een begrijpelijk(e) verhaal en verbeelding waarin duidelijk wordt wat een circulaire economie is en waarom het belangrijk is dat we die samen realiseren. Gecreëerd voor boodschappers in een nieuw politiek klimaat.
Dat is voor IenW de behoefte geweest om te starten met traject voor een narratief voor verschillende doelgroepen. De SRCE denkt mee over dit narratief.
Het narratief zal een wervend perspectief moeten bevatten. Vanuit een brede schets van een circulaire samenleving waarin mensen willen leven naar het focuspunt van de circulaire economie. Onderstaande invalshoeken kunnen die inleidende brede schets ondersteunen.

Lineaire samenleving	**Circulaire samenleving**
Gericht op het individu	'Wij-gemeenschap'
Milieu - Hoge uitputting van hulpbronnen en vervuiling	Milieu - Verminderen van milieu-impact en CO2 uitstoot - Inzet op regenererend vermogen
Grondstofgebruik - Korte termijnwinst - Uitputting fossiele brand- en grondstoffen	Grondstofgebruik - Langetermijnfocus, vol te houden binnen draagkracht aarde - Hernieuwbare bronnen (zon, water, lucht) of duurzame winning.
Productie - Massaproductie nieuwe producten zonder focus op toegevoegde maatschappelijke waarde, hergebruik, reparatie, recycling etc.	Productie - Productie gericht op optimaal gebruik in lange levenscyclus
Consumptie - Nadruk bezig nieuwe spullen - Sneller vervanging oude -	Consumptie - Van bezit naar gebruik - Delen, leasen - Dienstverlening
Geopolitiek afhankelijk	Geopolitiek onafhankelijker

Met departementen zal gesproken worden over de ruimte om het narratief uit te dragen, en met welke activiteiten.

6.2 Inzet SRCE

Naast het bijdragen aan de invulling van het vernieuwde narratief ziet de SRCE diverse activiteiten om dit ook uit te dragen en het gesprek erover te voeren in de maatschappij. Ideeën zijn bijvoorbeeld een enthousiasmerende film, lezingen, media als podcasts of apps, interviews, een perslunch, stakeholderdialoog of onderzoek naar lastenvermindering, draagkracht- en geluksvermeerdering door leven in een circulaire econome. De SRCE wil dynamiek bereiken door boegbeelden en influencers te benaderen via hen communicatie via verschillende media in te zetten. Een eerste keuze uit bovenstaande opties wordt in het definitieve werkplan opgenomen.

7 Lijn 5: Aansluiten bij CE-ontwikkelingen in Europa

7.1 Nederland als koploper CE

Het EU Actieplan Circulaire Economie (2020), dat de basis vormt voor activiteiten rond Europees CE-beleid, is gericht op het verminderen van grondstoffengebruik in de gehele levenscyclus van producten, met name op 1. productontwerp en circulaire productieprocessen 2. afvalpreventie, en 3. duurzame consumptie. Europese regelgeving betreft bijvoorbeeld de vernieuwde verordening voor Ecodesign voor duurzame producten, de reparatierichtlijn en de verpakkingenverordening. Nederland zet onder andere in op EU-regelgeving omtrent textiel, biobased en plastic en pleit in Brussel voor een beeld van wat de planetaire grenzen en de “safe boundary space” betekenen voor het grondstoffengebruik binnen de EU.

7.2 Inzet SRCE

De SRCE zal zijn inzet op Europees niveau richten op versterking van de strategische prioriteiten van Nederland op het gebied van circulaire economie. Dat doet hij in afstemming met de betrokken departementen en koepelorganisaties.

8 Organisatie en ondersteuning

8.1 Organisatie rond SRCE

De SRCE is voor 0,44 fte aangesteld door de coördinerend bewindspersoon voor circulaire economie. De directeur-generaal Milieu en Internationaal (Afke van Rijn) is opdrachtgever en de directeur DLCE gedelegeerd opdrachtgever.

De SRCE wordt in zijn werkzaamheden gestuurd door een interdepartementale groep van DG's. Dit zijn (vooralsnog):

Erwin Nijsse (EZ DG Bedrijfsleven en Innovatie)
Chris Kuijpers (BZK DG Volkshuisvesting en Bouwen)
Eva Heijblom (BZK DG Digitalisering en Overheidsorganisatie)
Esther Pijs (KGG DG Groningen en Ondergrond)
Michel Heijdra (KGG DG Klimaat en Energie)
Jasper Wesseling (FIN DG Fiscale Zaken)
Mark Roscam Abbing (LVVN DG Landelijk Gebied en Stikstof)
Michiel Sweers (BZ DG Buitenlandse Economische Betrekkingen)

Deze stuurgroep bespreekt drie keer per jaar de voortgang van het dynamische werkprogramma van de SRCE en draagt nieuwe opgaven aan. Andersom brengt de SRCE signalen van buitenaf in de stuurgroep en spreekt hij de stuurgroepleden aan op hun opgave.

8.2 Ondersteuning SRCE

De SRCE wordt in zijn werkzaamheden ondersteund door de directie Duurzame Leefomgeving en Circulaire Economie. Hij heeft een secretaris en assistent (samen 1,4 fte) tot zijn beschikking. Hij zal bij de uitoefening van zijn functie een beroep kunnen doen op de inhoudelijke beleidsexperts van de departementen. Hij wordt op regelmatige basis gevoed door een interdepartementale werkgroep op medewerkersniveau.
De ondersteuning houdt in:

- Inhoudelijk adviseren op en voorbereiden en terugkoppelen van speeches, gesprekken, werkbezoeken;
- Advisering op relevante dossiers, met zo min mogelijke belasting voor beleidscollega's;
- Uitvoering werkplan bewaken;
- Interdepartementale verbindingen leggen;
- Communicatie en woordvoering;
- Agendavorming en -bewaking;
- Praktische zaken (laten) regelen.

8.3 Budget

Wanneer duidelijk is welke activiteiten de SRCE het eerst zal oppakken, zal een overzicht worden gemaakt van eventuele bijbehorende kosten en bekeken worden of een werkbudget nodig is. De kosten voor de organisatie van bijeenkomsten komen ten laste van IenW/DGMI/DLCE. Zo nodig wordt voor specifieke rijksbrede activiteiten via de interdepartementale stuurgroep van dg's ook naar andere departementen gekeken voor ondersteuning.

BIJLAGE | Longlist van mogelijke focusdossiers

Productbeleid
- Stimuleren circulaire verdienmodellen
- Bevordering reparatie en hergebruik, bijvoorbeeld met een reparatie-index die de reparabele mate van een product aangeeft

Financiering en fiscaliteit
- Versnelling aanpassing risicoprofielen financiële sector
- BTW-verlaging op reparatie en/of tweedehands producten
- Algehele verbetering fiscale en marktprikkels
- Fondsen verkennen (in algemeenheid)

Inkoop
- Circulariteit nadrukkelijker in IMVO-convenanten
- Organiseren trekkracht 100 miljard aan publieke aanbestedingen

Afval
- Tegengaan van vernietiging van geretourneerde/onverkochte producten
- Organiseren optimalisatie retourlogistiek, zoals tegengaan van gratis retourneren en sturen op consumentengedrag
- Bevorderen van RaaS (recycling as a service) door producenten aan te spreken op hun plicht tot recyclen.
- Bodemasverwerking

EU en internationaal
- Circulariteit beter borgen in multilaterale verdragen

Haalbaarheidsonderzoek en accountancy
- Onderzoeken van haalbaarheid van ontwikkeling meet-maatstaven, bijvoorbeeld via een milieukostenindicator
- Bevorderen van implementatie en gebruik richtlijnen zodat accountants hun rol kunnen en gaan pakken